

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: De strijd om de academie

Abma, E.

Citation

Abma, E. (1977). Boekbespreking van: De strijd om de academie. *Acta Politica*, 12: 1977(4), 561-562.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451779>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451779>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

groep met minder kennis hoger is dan bij de subgroep met meer kennis. Wel overeenkomstig de verwachting is de constatering dat meer kennis een sterkere differentiatie in de attitudenstructuur met zich meebrengt. Het verschil tussen de twee groepen is echter gering. Dat het verschil tussen de twee groepen zo gering is houdt volgens de auteur mogelijkerwijze verband met onvoldoende spreiding in het kennisniveau binnen de onderzoeksgroep. Deze verklaring lijkt mij plausibel. Het lijkt mij niet onwaarschijnlijk dat dezelfde verklaring kan worden toegepast op de constatering dat de samenhang tussen attitudes bij de subgroep met minder kennis hoger is dan bij de subgroep met meer kennis.

Deze laatste bevinding is namelijk niet alleen in tegenspraak met de door Roe uitgesproken verwachting, maar ook met de bevindingen van verschillende eerdere onderzoeken.

Daarmee komen wij bij het belangrijkste probleem met betrekking tot het door Roe uitgevoerde onderzoek: de samenstelling van de onderzoeksgroep.

Roe stelt in zijn voorwoord dat de politicologisch geschoolde lezer door zijn proefschrift wellicht minder zal worden aangesproken dan de psychologisch geschoolde lezer, omdat 'er wordt gewerkt met grote aantallen items, met tests, met clusteranalyse en factoranalyse en . . . met psychologiestudenten als proefpersonen'.

Het gebruik van psychologiestudenten als proefpersonen schijnt bij psychologen een onuitroeibare gewoonte te zijn.

Dat ook Roe niet van deze gewoonte is afgeweken, is des te spijtiger, omdat hij zelf herhaaldelijk de daaruit volgende beperkte waarde van zijn onderzoek onderkent.

De keuze van de onderzoeksgroep dwingt tot de conclusie dat een aantal bevindingen van het onderzoek hoogstens kunnen gelden als voorstudie voor een onderzoek onder een meer interessante populatie. Zo is het onderzoek naar politieke kennis in dit onderzoek als zodanig interessant. De hele aanpak is echter zo sterk gericht op een goed tot zeer goed geïnformeerd publiek, dat het nog nauwelijks een vraag is of dezelfde aanpak bruikbaar is voor een meer pluriforme onderzoeksgroep. De opsplitsing van de onderzoeksgroep in een groep met veel politieke kennis en een groep met weinig politieke kennis is waarschijnlijk een verdere opsplitsing van het qua kennis hoogste echelon. Dat de geconstateerde verschillen in politieke kennis nauwelijks gerelateerd zijn aan andere variabelen, is dan ook niet zo verwonderlijk.

Aangezien al zo vaak is aangetoond dat de structuur van attitudes en het denken in termen van ideologieën sterk afhankelijk is van opleidingsniveau en — daarmee samenhangend — van kennisniveau zou het veel interessanter zijn geweest om na te gaan in hoeverre in het onderzoek gestelde vragen verschillend beantwoord zouden moeten worden voor groeperingen die *werkelijk* van elkaar verschilden in een aantal opzichten.

De hele opzet van het onderzoek van Roe is interessant genoeg om een dergelijke verbreding alsnog te overwegen.

J. J. A. Thomassen

H. F. Cohen, **De strijd om de academie. De Leidse universiteit op zoek naar een bestuursstructuur (1967-1971)**. Boom, Meppel, 1975, 212 pp.

Getrouw aan zijn opleiding heeft de schrijver, zoon van een voormalig dekaan van de faculteit der letteren en van de rector-magnificus der Leidse universiteit uit de jaren 1972-1976, een historisch verslag geschreven over de woelingen te Leiden tus-

sen de jaren 1967 en 1971. In het eerste hoofdstuk behandelt hij de voorgeschiedenis van de 'revolutie' van het verschijnen van het rapport-Maris in 1967 tot de bezetting en sluiting van de Katholieke Hogeschool in Tilburg eind april 1969. Het tweede hoofdstuk gaat over de revolutie, beginnend bij de protesten van de Algemene Leidse Studenten Vereniging (ALSV) tegen de sluiting van de Tilburgse Hogeschool en eindigend in het overleg van vertegenwoordigers van de vier geledingen over uitgangspunten voor een bestuurs hervorming. Dit overleg vond eind juli plaats in Aardenburg, ver van Leiden, en duurde vier dagen. In het derde hoofdstuk wordt de houding van de overheid en vooral die van de minister van onderwijs besproken, die aanvankelijk de indruk wekte dat de universiteiten zelf maar met voorstellen voor een nieuwe bestuursstructuur moesten komen en toen opeens in zijn nota universitaire bestuurs hervorming van 27 juni 1969, aankondigde dat hij een wettelijke regeling voorbereide. Daar zaten dan de Leidse vertegenwoordigers in Aardenburg. Maar zij gingen voort alsof er geen nota-Veringa was verschenen; in het vierde hoofdstuk wordt verslag gedaan van de standpuntbepaling van de geledingen tegenover de in Aardenburg vastgestelde uitgangspunten voor een nieuwe bestuursstructuur. Vooral het inmiddels opgerichte Convent van Hoogleraren en Lectoren had vele maanden nodig om tot een standpunt te komen. Het vijfde hoofdstuk verhaalt van de installatie in juni 1970 en van de lotgevallen van de structuurcommissie die voor Leiden een eigen bestuursstructuur op basis van de Aardenburgse uitgangspunten en de standpunten van de geledingen zou ontwerpen. De commissie was nog bezig met de bespreking van de hoofdlijnen voor een nieuwe structuur, toen in september 1970 de Tweede Kamer het wetsontwerp-Veringa aanvaardde.

Ook toen in december 1970 de Wet Universitaire Bestuurs hervorming in het Staatsblad verschenen was, ging de structuurcommissie nog onverdroten voort met het vaststellen van hoofdlijnen. Daarna echter ging men er toch toe over de strijdigheden tussen de eigen hoofdlijnen en de wet op te sporen en tenslotte werden uit tactische overwegingen de vijf strijdig bevonden hoofdlijnen zodanig herzien dat ze pasten binnen de wet. Immers, na aanvaarding door de commissie moest het eindrapport aan een referendum onder alle cives worden onderworpen en daarbij had elke geleding een vetorecht. Strijdigheid met de wet zou zeker voor het Convent een argument tot verwerping zijn. We kunnen dit alles lezen in het zesde hoofdstuk, waarin ook de uitslag van het referendum staat: de geleding van de hoogleraren en lectoren verwierp het rapport. Herziening ervan en een nieuw referendum werden echter niet meer overwogen; de weg voor de doorvoering van de WUB was nu vrij. Cohen eindigt zijn studie met een slothoofdstuk waarin hij erop wijst dat, terwijl in Leiden de centrale tegenstelling tussen de geledingen juist de omvang van het universitaire medebeslissingsrecht betrof, het parlement aan dit vraagstuk weinig aandacht schonk, hetgeen ertoe geleid heeft dat in het vergelijkenderwijs nog altijd rustige universitaire leven in Nederland zich een mate van democratisering heeft voltrokken die in het buitenland nauwelijks zijn gelijke kent.

De schrijver heeft zich bij de reconstructie der gebeurtenissen niet laten leiden door enigerlei theorie over sociale verandering, sociale bewegingen of innovatie. Niettemin bevat zijn relaas veel materiaal dat voor politicologen en sociologen interessant is, zeker wanneer het te zijner tijd kan worden vergeleken met gegevens over de pogingen tot bestuurs hervorming aan andere Nederlandse universiteiten.

E. Abma

H. W. Tromp, *Politieke opvattingen en politiek gedrag in internationale crisis-situaties: Verslag van een simulatie-experiment*, Groningen (diss.), 1976, 118 p + bijlagen, z.p.

Als fundamentele eis voor een alternatief voor 'de bewapeningspolitiek' heeft Tromp eens 'het afbreken van het geloof in geweld' genoemd.¹

Voor het bereiken van deze politieke doelstelling verwacht hij veel van 'de vredeswetenschap':

'Als het om vrijwel onuitgesproken vooronderstellingen gaat, zijn er ten minste twee te noemen waarvan je kan vermoeden dat ze in de vredeswetenschap betwist worden en in de traditionele benadering niet:

1. *De onvermijdelijkheid van geweldgebruik tussen mensen;*
2. *De onmogelijkheid alle conflicten op te lossen'.²*

Als dan bovendien nog in de vierde stelling bij dit proefschrift wordt opgevoerd dat 'de belangrijkste problemen binnen het paradigma van de traditionele leer der internationale betrekkingen onoplosbaar zijn' verwacht je een polemologische verhandeling waarin alternatieven voor 'de bewapeningspolitiek' een ruime kans krijgen.

Ook om andere redenen — de schrijver pleegt zijn niet geringe publicitaire en wetenschappelijke aspiraties niet onder stoelen of banken te steken en de verschijning van een polemologisch proefschrift is in Nederland op zichzelf genomen al een zeldzame gebeurtenis — had ik nogal hooggestemde verwachtingen van Tromp's dissertatie.

Helaas heb ik de indruk dat mijn teleurstelling bij de lezing van dit boekje niet uitsluitend aan deze te hoog gespannen verwachtingen kan worden toegeschreven. Weliswaar begint de schrijver zijn voorwoord met de verzekering dat 'de probleemstelling van het onderzoek waarover wordt gerapporteerd, is voortgekomen uit de centrale plaats die in het vredes- en conflictonderzoek aan het begrip 'geweld' wordt toegekend' (p. 5) en put hij zich in het eerste hoofdstuk uit in herhalingen van het van hem bekende standpunt dat de rond 1968 geïnstitutionaliseerde polemologie nu eindelijk haar underdog-positie heeft verlaten en 'een fundamentele kritiek op de (officiële) vredespolitiek (dus de afschrikingsstrategie, en de dominantie-relaties met de derde wereld)' (p. 13) mogelijk maakt. Maar ook dan al wordt, ondanks de uitgebreide citaten over de mogelijke keuzes in onderzoeksprioriteiten en onderzoeksproblemen (detailonderzoek of veelomvattende theorievorming; maatschappelijke of wetenschappelijke relevantie?) de bescheiden opzet van Tromp's eigen onderzoek zichtbaar.

Kort samengevat lijkt zijn onderzoek (geschetst in de hoofdstukken 2 en 3) op het volgende neer te komen. Aan ongeveer 1200 scholieren en studenten is een pacifisme/militarisme (PM) schaal afgenomen (p. 47). De hoogst en laagst scorenden op deze schaal (396 in getal) werd vervolgens verzocht een schaal voor 'politieke cognitieve complexiteit' (PCC) in te vullen (p. 47-48).

Min of meer gelijktijdig met het verzamelen van de PCC-scores werden er een aantal groepen voor simulatie-experimenten geformeerd (p. 49). Deze selectie vond plaats uit scholieren en studenten die op een toevallige dag de vragen kregen voorgelegd. Hiervan werden de meest extreem scorenden uitgenodigd om deel te nemen aan het simulatie-experiment (p. 67).

Hierdoor werden personen geselecteerd die in de op die toevallige dag ondervraag-

de groep extreem (pacifistisch of militaristisch) scoorden, maar dit in de populatie als geheel niet deden (p. 49, 67). Omdat er te weinig proefpersonen beschikbaar waren werd daarna een beroep gedaan op weer andere studenten en scholieren van wie eveneens een aantal PCC- en PM-scores werd verzameld (p. 49, p. 67).

In totaal werden binnen een periode van vier maanden (sept.-dec. 1971) met 26 groepjes van elk vier personen (104 dus in totaal, waar bleef de rest?) experimenten uitgevoerd (p. 68). Deze groepen waren homogeen van samenstelling: 5 bestonden uit proefpersonen met een lage pacifisme- en een lage complexiteitsscore (Militaristisch Simpelen: MS), 6 uit Militaristisch-Complexe personen (MC), 9 uit Pasifistisch Simpelen (PS) en 6 uit Pacifistisch Complexen (PC). In het gehanteerde simulatiemodel, dat voortbouwt op in 1969 door Boskma en Tromp en in 1974 door Boskma en Van der Meer ontwikkelde modellen — die op zichzelf weer een versie zijn van het INS model³ —, speelde de subgroep als regering van het land West-Divisië. Tegen dit land werd vervolgens een vantevoren opgesteld scenario door twee andere landen, namelijk Oritië en het daaraan geallieerde, maar in het 10de van de 15 'speeljaren' door Oritië bezette Oost-Divisië, een 'dreigpolitiek' gevoerd. Ook het vierde en laatste land in het scenario, het als 'bondgenootschappelijk' voor West-Divisië omschreven Zarpathië, voert zijn bewapening op. (i.t.t. het gestelde op p. 61 lijkt mij dit gedrag van een bondgenoot echter geenszins onverdeeld getuigen van een 'dreigpolitiek' t.a.v. het experimenteerland West-Divisië).

Met de resultaten van deze spelen wil de auteur vijf hypothesen toetsen: A. De deelnemers percepiëren de in de tijd opgevoerde dreiging ook inderdaad als zodanig; B. Militaristen geven meer uit aan defensie dan pacifisten; C. Pacifistisch complexen besteden meer aan defensie dan pacifistisch simpelen; D. Bij toenemende dreiging nemen de defensieuitgaven toe; E. Bij toenemende dreiging neemt de hoeveelheid informatie die men over het vijandelijk bondgenootschap aanvraagt af.

De eerste drie hypothesen acht de schrijver op grond van zijn toetsingsresultaten bevestigd. Hypothese D vindt hij ook bevredigend getoetst, met uitzondering van de categorie pacifistisch simpelen, die hun defensieuitgaven verlagen. Hypothese E wordt niet bevestigd.

Ofschoon ik in het voorgaande heb getracht het onderzoek zo getrouw mogelijk weer te geven is het mij niet gelukt zelfs al in deze beschrijving kritiek op de ondoorzichtigheid en oncontroleerbaarheid van het onderzoek te laten doorsijpelen. Over de manipulaties met de aantallen ondervraagden, de exacte structuur van het simulatiemodel en de uitkomsten per subgroep komt men het fijne niet aan de weet, terwijl dat voor een juist oordeel toch onontbeerlijk is en er op verspreide plaatsen en in de bijlagen ook nogal wat woorden aan deze onderwerpen worden vuil gemaakt. De verwarring wordt soms ook in de hand gewerkt door de presentatie van de gegevens: zo klopt de nummering van de tabellen en figuren op de blz. 84-94 lang niet altijd met de toelichting ('verkennd onderzoek') op de blz. 79-83. Voorts wekken niet toegelichte veranderingen in het woordgebruik onnodige irritatie: hypothese A heet op p. 44 nog toetsingsvoorwaarde, bij hypothese D wordt de correlatie tussen tijdsverloop en defensie-uitgaven gemeten i.p.v. die tussen gepercepieerde dreiging en defensie-uitgaven (p. 77), perceptie van een 'toegenomen dreiging' (op zichzelf al gelijk gesteld aan de 'crisisituatie' wordt op p. 61 en 73 ook nog gelijk gesteld aan 'negatieve beoordeling van de internationale situatie', etc.

Hinderlijk voor de begrijpelijkheid is ook dat de waarden van sommige afhankelijke variabelen (hoeveelheid geheimgehouden informatie, de intenties van de regeringsverklaringen, de uitgaande communicatie) uitgebreid worden gepresenteerd, hoe-